

Birlikte Tasarım Deneyiminin Ardından; HKÜ Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Bölümü Eğitim ve Uygulama Binası Tasarım Süreci

Tülay Karadayı Yenice*¹

¹Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Gaziantep

Öz

Bu çalışmanın amacı birlikte tasarım yaklaşımı ile üretilen Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Bölümü, Eğitim ve Uygulama binası projesi üzerinden bir süreç değerlendirmesi yapmaktır. Bilindiği üzere tasarım çoğu zaman farklı disiplinlerin ilgilendiren konularıyla oldukça karmaşık bir süreçtir. Tasarımın başarısı geleceğe dönük kararların doğruluk payına bağlı olarak artmaktadır. Kararların doğruluk payının artırılmasında kullanıcıların talep ve geçmişteki deneyimleri anahtar bir rol oynayabilmektedir. Bu rolün önemi özellikle daha spesifik konularda hizmet verecek binalarda daha artabilmektedir. Bu çalışmada mimari tasarım ve yapı üretim sürecinde farklı aktörleri bir araya getirerek birlikte karar alma mekanizması geliştirilmektedir. Bu süreç oldukça zor ve zahmetli olmakla birlikte, tasarım sürecinin tamamlanmasının ardından ortaya çıkabilecek olası sorunlara baştan çözüm üretmesi açısından daha ekonomik ve daha işlevsel bina üretimine katkıda bulunmaktadır. Araştırmanın benzer konular üzerinde yapılacak mimari tasarım ve uygulama projelerinde süreç tasarımına katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: birlikte tasarım, fizik tedavi, eğitim, mimari tasarım.

Following the co-design experience; Hasan Kalyoncu University, Department of Physical Therapy and Rehabilitation, Education and Application Building Design Process

Abstract

The aim of this study is to make a process evaluation through architectural project that is produced with the co-designing approach, on Hasan Kalyoncu University Physical Therapy and Rehabilitation Department, education and implementation Building. As known, design is often a complex process, with topics that often address different disciplines. The success of the design depends on the accuracy of the predictions. Users' demands and past experiences can play a key role in increasing the accuracy of decisions. The role of this role can be enhanced especially in the buildings that will serve on more specific topics. In this study, decision making mechanism is developed by bringing together different actors in architectural design and building production process. This process can be quite challenging and laborious but it produces solutions from the start to possible problems that may arise after the completion of the design process. In this respect, it contributes to the production of more economically and more functional buildings. It is considered that the research will contribute to the process design in architectural design and implementation projects to be done on similar subjects.

Keywords: co-design, physiotherapy, education, architectural design.

1. Giriş

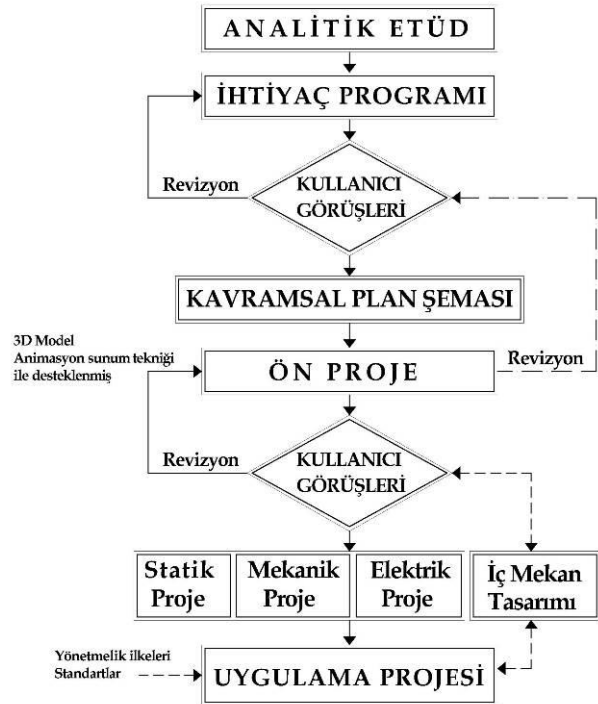
Tasarım konusuna ilişkin yapılan araştırmalar incelendiğinde birbirinden farklı tanım ve yaklaşımlarla karşılaşmak mümkündür. Nitekim tasarım üzerine geliştirilen tanımlar, bir problem çözme sürecinden karar vermeye veya deneme-yanılma süreci üzerine odaklanmaktadır. Bu çerçevede tasarım problem belirleme ve çözme olarak ele alındığında, aslında zihinsel bir eylem olarak başladığı söylenebilir. Tasarımcının yaptığı iş; bir düşünme eylemi olup, bunu ortaya koyduğu ürünleri diğer insanlarla paylaşması ve ürününü insanlığa ileterek yapmış olduğu tasarımın istediği noktalara ulaşmasıdır (Ketizmen Önal, 2011). Bir karar verme eylemi olarak ele alındığında ise tasarımın bir diğer karakteristiği geleceğe dönük bir tahmin veya öngörü niteliği taşımasıdır. Geleceğe dönük tahminlerin o ana dek mevcut bilgi birikimi ve deneyimlerine dayalı olarak geliştirilmesi, tasarımın en önemli problematiklerindedir. Nitekim öngörülerin doğruluk payı, tasarımın başarısı ile doğru orantılı bir biçimde artmaktadır. Bu çerçevede tasarım, zihinde canlandırılan bir işe biçim vererek plana dönüştürülmesi veya eskize aktarılması olarak tanımlanabilir. Bu adımlar sonucu ortaya konan ürün ise proje veya bir şemadır (Bayazıt, 1994).

Mimari tasarım ise, gereksinimleri karşılamak üzere saptanan işlevleri yerine getirecek olan yapı bütünüünün tanımlanmasıdır. Hiç şüphesiz mimari tasarım aynı zamanda bu bütünüün kurgusunda yer alan tüm öğelerin ve çevresinin kavramsal, işlevsel, biçimsel, strüktürel, eylemsel özelliklerinin ve niteliklerinin yorumlanması, belirlenmesi ve belgelenmesi işidir (İzgi, 1999). Bu anlamda mimari tasarım oldukça karmaşık sorunları ve ilişkiler ağını barındırır. Karmaşık sorunların tasarım problemi için olası çözüm, bir talepler grubunu ve bu talepler arasındaki mevcut etkileşimleri sağlamak zorundadır. Bu genellikle birçok farklı disiplinle ilgilidir (Lawson, 1990). Bu sorunsal tasarım sürecinde paydaşları bir araya getiren bir süreç yönetimi olduğunu da ortaya koymaktadır. Bir başka ifade ile tasarım, katılımcıların da bu eyleme dâhil edildiği bir süreci kapsamalıdır.

Bu araştırmada kullanıcıyla birlikte tasarım yaklaşımını Hasan Kalyonu Üniversitesi Fizyoterapi Eğitim ve Uygulama binası projesi üzerinden incelenmektedir. Araştırma, mimari tasarım sürecinde mimar ve kullanıcı iletişimine odaklanmakta ve kullanıcının mimari tasarım sürecine dâhil edilme yöntemini aktarmaktadır.

2. Konu ve Kapsam

Bu araştırmanın konusu, Hasan Kalyonu Üniversitesi yerleşkesi içerisinde Sağlık Bilimleri Fakültesi bünyesinde yer alan Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon (FTR) bölümü eğitim ve uygulama binasının mimari tasarım sürecidir. Tasarımın temel ilkesi eğitim ve uygulama binalarının birbiri ile bağlantılı ancak ayrı olarak tasarlanmasıdır. Bu kararın alınmasında FTR bölümü öğretim elemanları ve diğer üniversite ve eğitim binalarında karşılaşılan sorunlar ve elde edilen deneyimlere etkili olmuştur. Eğitim binası lisansüstü öğrenciler dâhil yaklaşık 400 öğrenciye göre program şeması geliştirilmiştir. Uygulama binasının bir taraftan Gaziantep kenti ve yakın çevresine hizmet vereceği hedeflenirken, diğer taraftan lisans ve lisansüstü öğrencilerin mesleki uygulama imkânı bulmasına olanak tanınması amaçlanmaktadır.

Şekil 1. FTR Uygulama ve Eğitim Binası Mimari Tasarım İzlenesi

Bu çalışmanın özgün tarafı, tasarım sürecinin başından itibaren bina kullanıcıları ile birlikte yürütülmesidir. Mekan ihtiyaç programının oluşturulmasından, mekanların yatay ve dikey bağlantı ilişkilerine, mekanik çözümlerden iç mekan tasarım sürecine dek tüm aşamalar birlikte planlanmış, olası sorunların çözümü birlikte oluşturulan tartışma-eleştiri ve uzlaş platformu içerisinde yönetilmiştir. Bu süreç izlenesi Şekil 1'de belirtilmiştir.

* Sorumlu Yazar : Tülay Karadayı Yenice, Yrd.Doç.Dr.
e-mail: tulay.yenice@gmail.com

3. Birlikte Tasarım Deneyimi

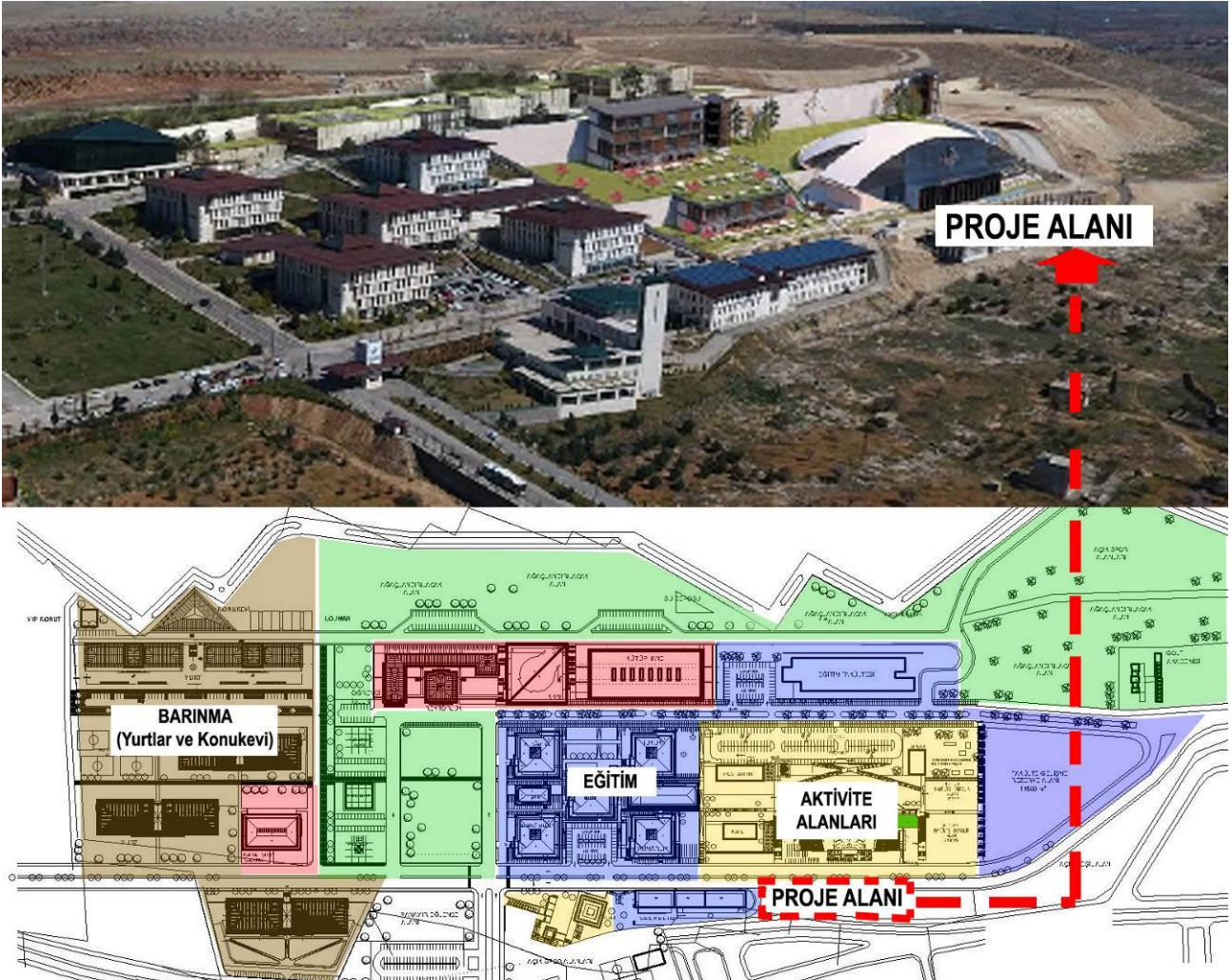
Proje birlikte tasarım süreci, kampüs alanı içerisinde yer seçiminden binanın ve iç mekân tasarımına dek tüm süreçleri içermektedir. Bu süreçte karar alma ve uygulama mekanizmasında bulunan tüm paydaşlar yer almaktadır. Bu çalışmada özellikle yer seçim kararından sonraki proje aşamaları üzerine odaklanılmaktadır. Bu çerçevede tasarım sürecinin tüm aşamaları açıklanmaya çalışılmaktadır.

3.1. Analitik Etüd

Gaziantep ili Şahinbey ilçesi sınırlarında yaklaşık 38 ha Arazi üzerine kurulu olan Hasan Kalyoncu Üniversitesi (HKU) Yerleşkesi Master Planı oluşturma sürecinde yer seçimi yapılmış olan Fizyoterapi Bölümü Eğitim ve Uygulama Merkezi arazisi, master planda rezerv fakülte sahası içerisinde yer almaktadır.

kampüs alanının batı bölgesinde yer almaktadır. Bulunduğu konum itibari ile hem kampüs hem de kampüs dışındaki alanla ilişkilidir. Kampüs yerleşke girişine 400 metre uzaklıkta yer alan proje alanının yakın çevresinde eğitim binaları, sosyal aktivite alanları bulunmaktadır (Şekil 2).

Tasarım alanı, 38 hektarlık yerleşke alanı içerisindeki en düşük kote sahip alan içerisinde bulunmaktadır. Arazisinin eğimi genel olarak % 25-30 arasındadır. Arazinin başlangıç ve bitiş noktası arasındaki kot farkı ise 9-11 metre arasında değişmektedir. Oldukça kayalık bir zemin yapısına sahip olan yerin bakışı batı yönündedir. Bu bir taraftan güneş enerjisinden faydalanmak üzere olumlu bir yaklaşım sergilemeyi mümkün kılarken diğer taraftan yakıcı batı güneşine yönelme ısı konfor şartlarını zorlamaktadır.

Şekil 2. HKÜ yerleşkesi master plan kararları ve proje alanı

HKU kampüs yerleşke alanı genellikle batı yönlü ve yaklaşık %25-40 arasında değişen eğime sahip engebeli ve zemin yapısı açısından oldukça zor bir arazi yapısına sahiptir. Proje alanı ise

3.2. İhtiyaç Programı

FTR Eğitim ve Uygulama binası ihtiyaç programı hazırlanırken temelde üç grup ortaya çıkmaktadır. Bunlardan birincisi eğitim, ikincisi

araştırma ve uygulama bölümü, üçüncüsü ise ortak kullanım alanlarıdır (Çizelge 1).

Çizelge 1. İhtiyaç Programı

A	B	C
EĞİTİM BİNASI	ORTAK ALANLAR	UYGULAMA BİNASI

A. Eğitim Binası

Laboratuvar
Lisans ve Lisansüstü Derslikler
Öğretim Üyesi Ofisleri
Araştırma Görevlisi Ofisleri
İdari Birimler (Bölüm Başkanlığı, Sekreter,
Toplantı Salonu)
Teknik Birimler

B. Ortak Alanlar

Kafeterya
Fitness merkezi
Açık Alanlar

C. Uygulama Binası

Ortez-Protez
Ayak Sağlığı Ünitesi
Hydroterapi
Elektro
Genel Egzersiz
KPR
Omurga Sağlığı
Ölçme-Değerlendirme
Ölçme Test
Pediatri
Geriatri
Muayene Ofisleri
Teknik Birimler (Çamaşır - Ütü Odası- Sistem
Odası - Arşiv)

Eğitim binası bölümünde temel ihtiyaçlar sınıflar, laboratuvarlar, öğretim üyeleri, araştırma görevlileri ve idari ofislerinden meydana gelmektedir.

Uygulama ve araştırma binası ise daha karmaşık bir işlev yapısına sahiptir. İhtiyaç programı genel olarak hasta muayene, tedavi, laboratuvar bölümlerinden oluşmaktadır. Fizik tedavi ve rehabilitasyon bölümü faydalanıcıları, farklı yaş gruplarına yönelik bir tedavi sürecine sahip olsa da genellikle çocuk veya yaşlı hasta grupları üzerine odaklanmaktadır. Buradaki temel problem, bu alanların yatay ve dikey ilişkilerinin nasıl çözümlenmesi gerektiği, birbiri ile yakın - uzak ilişkili işlev alanlarının nasıl planlanacağıdır. Bu noktada kullanıcı grupları ile bir toplantı yapılarak daha önceki deneyimlerine bağlı olarak mekân planlaması üzerinde tartışılması oldukça önemlidir. Bu tartışmalar bir taraftan planlama diğer taraftan da uygun mekân büyüklüklerinin ortaya çıkarılmasında etkili

olmuştur.

Ortak kullanım alanları ise her iki birime de hizmet edecek kafeterya, fitness merkezi ve açık alanlardan meydana gelmektedir.

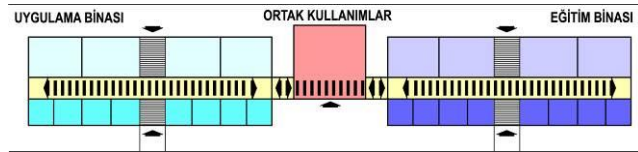
3.3. Kavramsal Plan Şeması

Proje kavramının geliştirilmesinde en önemli kısıtlayıcı arazi yapısı olmuştur. Eğimli yapısının yanı sıra mevcut arazi üzerinde yapı yaklaşma sınırları ile birlikte yapı derinliği en çok 15,50 metreye izin vermektedir. Bu eşikler tasarım yaklaşımını ise eğime paralel lineer bir kavramsal şema geliştirilmesine yöneltmiştir. Üç katlı ve yaklaşık 5000 metrekare inşaat alanı içerisinde çözümlenmesi istenilen yapı için eğitim - uygulama ve ortak kullanım alanı olmak üzere üç kısımda çözümlenmesi üzerinde ortak karara varılmıştır (Şekil 3).

Şekil 3. Genel işlevsel kurgu

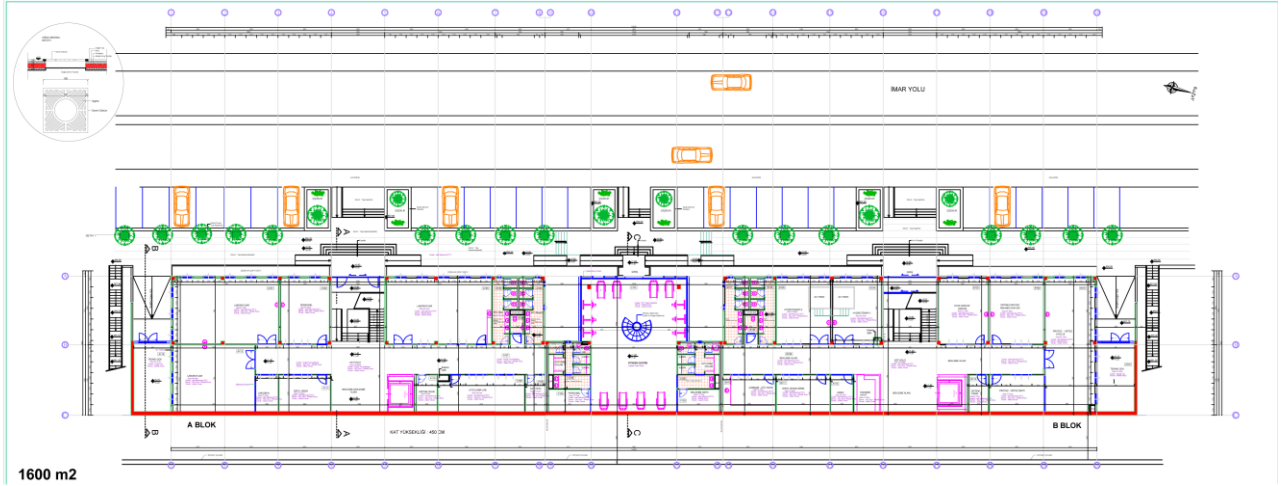
Bina lineer bir kurgu içerisinde çözüldüğünde cephe genişliği yaklaşık 110 metreye ulaşacağı düşünüldüğünde, eğimli bir arazi olması nedeniyle kampüs silüetini ve yükseklik-cephe arasındaki ölçek-oran ilişkisini olumsuz etkileyeceği düşünülmüştür. Bu çerçeve yapı bölümleri bir bütünü tanımlarken aynı zamanda cephe hareketi ve malzeme seçimi ile farklı amaçlı kullanılan kütleler olduğu hissettirilmek istenmiştir. Bu durum aynı zamanda yapıya farklı bir karakter kazandırarak algılama / kavrama düzeyini de yükselteceği öngörülmüştür (Şekil 4).

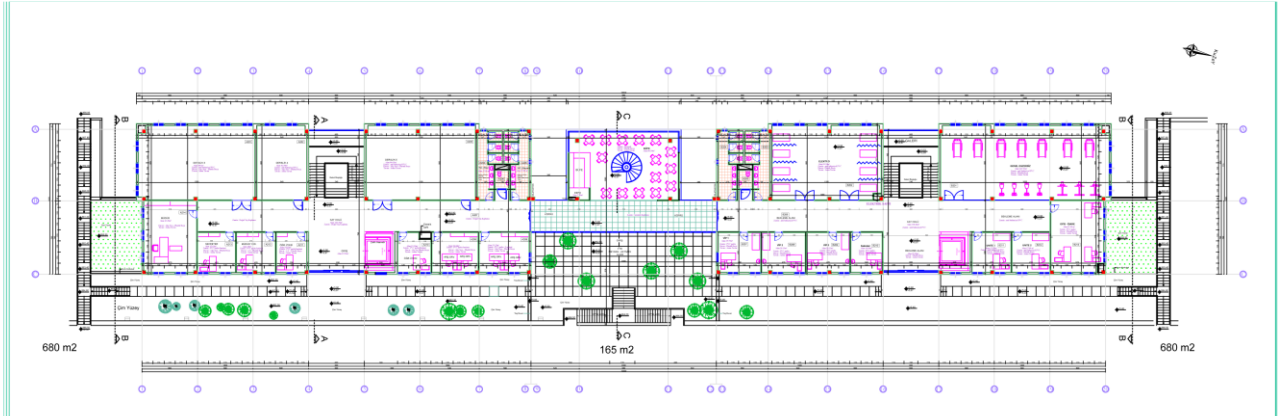
Şekil 4. Mekânsal ve İşlevsel Yapı Dağılımı

Kavramsal şemanın plan düzeyinde çözümlenme yanında bir o kadar önemli konu arazi ve kullanıcı ilişkisidir. Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon merkezinde tedavi sürecine katılacak grupların önemli bir kısmı yürüme, eklem ağrısı ve benzeri problemler ile karşı karşıyadır. Bununla birlikte özellikler koltuk değneği veya tekerlekli sandalye ile bu hizmet alanlarına yaklaşacak kullanıcı sayısı da azımsanmayacak kadar çok olacaktır. Bu çerçevede arazinin farklı kotlarda çözümlenmesi ve bu kotlar arasında bağlantısal ilişkinin

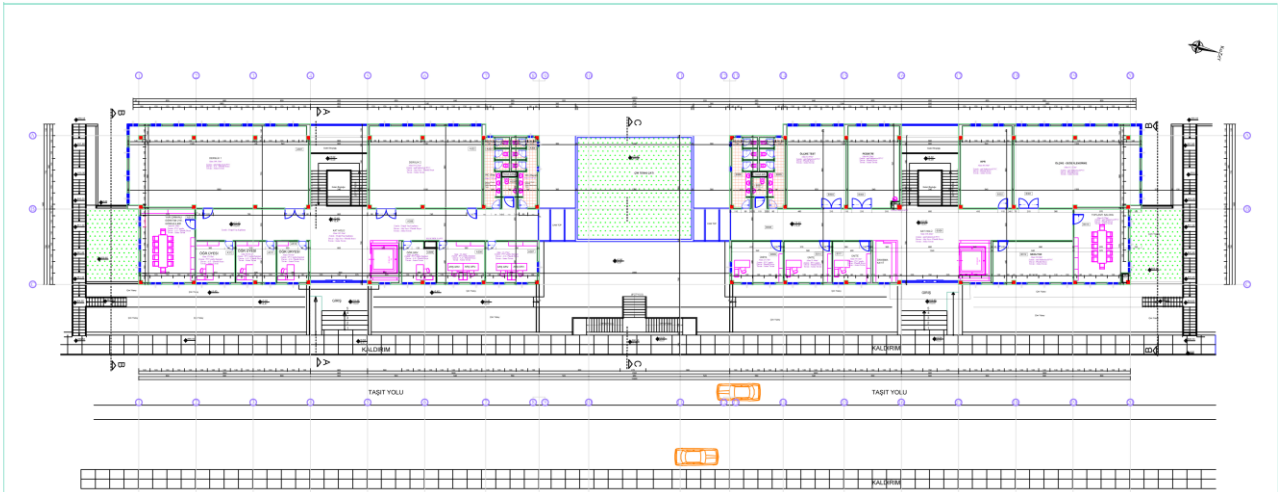

Şekil 7. Zemin Kat Planı

Şekil 8. Birinci kat planı

Şekil 9. Birinci kat planı

3.4.3. Cephe Düzeni

Arazinin yapısından, yapı tasarım sürecinde de belirtildiği gibi cephenin çok uzun çıkmaması için fonksiyonlarına göre bölümlere ayrılması uygun görülmüştür. Uygulama ve eğitim,

binaları aynı cephelere sahip iken, ortak kullanım alanları için farklı bir cephe sistemi düşünülmüştür. Plan kurgusunda ortada yer alan ortak mekânların yer aldığı kütle simetri aksı kabul edilerek, uygulama binası güneyde, eğitim binası kuzeyde yer almıştır. Bu binaların

cepheleri tasarlanırken, daha önce kampüs alanı içerisinde yer alan eğitim yapılarının cepheleri önemli etken olmuştur. Kampüs bütünlüğü içerisindeki eğitim yapılarından çok da kopmadan, fakat yeni eklemelerle değişiklikler yapılmıştır. Genel karakterde kullanılan, geleneksel Gaziantep malzemesi olan beyaz kireç taşı kaplama bu binalarda da kullanılmıştır (Şekil 10).

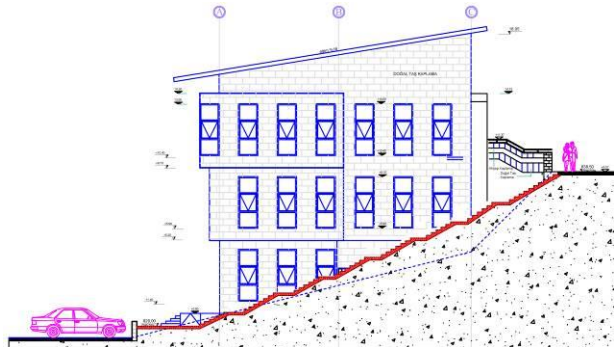
Ortak mekânlar ise bu farklı malzeme ve cephe farklılıklarını tamamlamak amacı ile daha şeffaf ve farklı renkte tasarlanmıştır. Antrasit alüminyum doğramalar, cam ve güneş kırıcılar kullanılmış, köprü geçişleri ise yine camdan şeffaf tasarlanmıştır. Bu şeffaflık sayesinde gerek zemin katta spor yapanlar, gerekse kafeterya da bulunanların vadi manzarası izlemeleri sağlanmıştır.

Şekil 10. Batı Görünüş

Diğer eğitim yapılarında da olduğu gibi, her kat 60 cm çıkma yapılarak, cephe karakteri tekrarlanmıştır. Son olarak da yapılar, metal kenetli, güneş panelli çatılar ile kapatılmıştır. Çevre Dostu ve Yeşil Kampüs vizyonu kapsamında çatı yüzeyinin güneş panelleri ile kaplanarak tüketilen elektrik enerjisinin bir kısmının bu sayede karşılanması öngörülmüştür. Kampüsün genel karakterinde olduğu gibi bu çatılarda da saçaklar geniş tutulmuştur.

Kampüsteki diğer eğitim yapılarından farklı olarak, ıslak hacimlerin yer aldığı köşeler, kompozit malzemeye kapatılmıştır. Yine bu yapılarda antrasit seramikler kullanılarak, geleneksel mimari etkisini güçlendirmek adına cumbalar yapılmıştır. Bu farklı malzeme kullanımları sayesinde cephe üzerindeki krem taş kaplamanın çok uzun sürekliliğinin azaltılması düşünülmüştür.

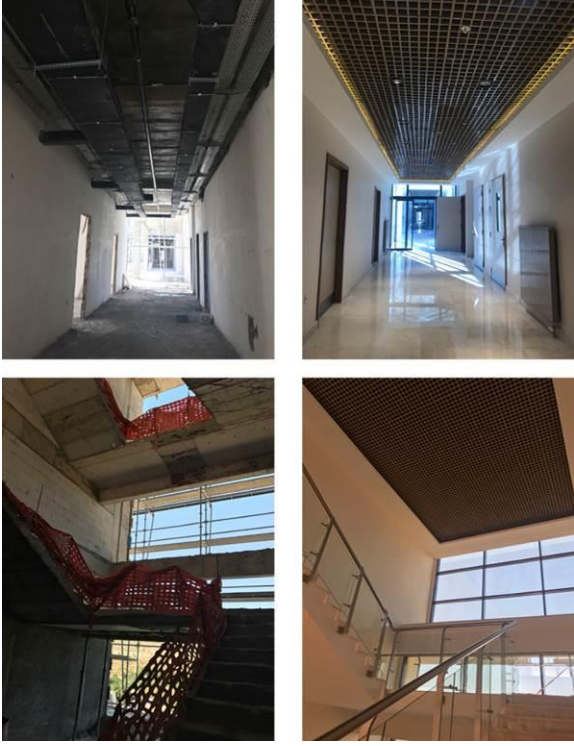
Şekil 11. Kuzey Görünüş

Şekil 12. Cephe Düzeni Örnekleri

3.5. İç Mekân Tasarımı

Eğitim ve uygulama blokları cephe düzeni açısından simetrik bir yapıya sahip olmasında karşın yüklendikleri farklı işlevler iç mekân tasarımında farklılaşma ile daha etkileyici ve algılanabilir biçime dönüştürülmesi hedeflenmiştir. Sağlık yapısının iç mekân tasarımında kullanıcıların kendilerini daha rahat, ferah ve güvende hissedecekleri renk, doku ve malzeme seçimi etkili olmuştur. Bina'nın sağlık uygulamalarında kullanılacak olması özellikle ani-bakteriyel ve çevre duyarlı malzeme seçimine yöneltmiştir. Eğitim binasında kullanıcı nitelik ce sayısı göz önünde alındığında dayanıklı zemin kaplamalarının yanısıra genç kullanıcıların enerji ve zindeliği yansıtan canlı renklerin yanı sıra dayanıklı ürün seçimi esas alınmıştır.

Şekil 12. Sirkülasyon alanları

Şekil 13. İdari birimler

Şekil 14. Derslik kullanımı

4. Değerlendirme ve Sonuç

Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Bölümü, Eğitim ve Uygulama Binası mimari proje çalışması kapsamında birlikte tasarım süreci üzerine bir deneyim aktarmayı amaçlayan bu çalışma sonunda, özellikle çok daha spesifik konular üzerine odaklanan bina tasarım çalışmalarında birçok özel başlığın mimari tasarımı ve mekan planlamasını derinden etkileyebileceği görülmüştür. Çoğu zaman kullanıcı gruplarının karakteri göz ardı edilerek planlanmış birçok bina, tamamlanmasının ardından yüklediği işleve uygun mekânlar üretmediğinden dolayı defalarca değişikliğe uğrayabilmekte hatta yeni ilave alanlar yapılabilmektedir.

Bu çerçevede mimari tasarım süreci içerisinde paydaşlar ile olan birliktelik ve yatayda geliştirilen bağlantı kurgusu, daha kullanışlı mekânların üretimini sağlayacağı gibi olası müdahaleler ile hem ekonomik kayıpların hem de mimari proje bütünlüğünün bozulmasının önüne geçilmesi sağlanacaktır.

5. Bilgi

Bu çalışma yazarın mimari proje müellifi olduğu Hasan Kalyoncu Üniversitesi Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Bölümü Eğitim ve Uygulama Binası Mimari Projesinden üretilmiştir.

Kaynakça

- 1) Bayazıt, N. (1994). *Endüstri ürünlerinde ve mimarlıkta tasarlama metodlarına giriş*. İstanbul : Literatür Yayıncılık.
- 2) İzgi, U. (1999). *Mimarlıkta süreç, kavramlar-ilişkiler*. 1. baskı, İstanbul: Yem Yayınları.
- 3) Ketizmen, Önal G. (2011). Yaratıcılık ve kültürel bağlamda mimari tasarım süreci. *Uludağ Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 16(1), 155-162.
- 4) Lawson, B. (1990). *How designers think*. Boston : Butterworth Architecture Press.